

สรุปผลการสำรวจการเลี้ยงสัตว์ ในชนบทที่จังหวัดสกลนครและนครพนม

A survey on the farm animal raising and care in the rural
area of Sakolnakorn and Nakornphanom provinces

วิวัฒน์ ชวนไช้

(VIVAT CHUANCHAI)

ภาควิชาสัตวบาล คณะสัตวแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Department of Animal Husbandry, Faculty of Veterinary Science, Chulalongkorn
University, Bangkok.

Abstract

The survey was taken in the point of the real condition of animal raising in the villages. This included the occurrence, the kinds and the prevention of diseases found in buffalo, cattle, pig and poultry. Four hundreds and fourty two questionnaires were collected from the small farmers in different area of the two provinces. The reply showed many interesting points of basic information, which could be used as a guideline for further detailed studies and also for setting the program of livestock development in the rural area of the north - eastern part of Thailand.

ภาคอีสานเป็นภาคที่มีพื้นที่แห้งแล้ง ประชาชนส่วนใหญ่ยากจน แต่เป็นแหล่งเลี้ยงสัตว์ที่สำคัญของประเทศโดยเฉพาะกระบือและโค และจากการที่ได้ออกปฏิบัติงานในโครงการสัตวแพทย์จุฬาอาสา ซึ่งมุ่งจังหวัดในภาคอีสานเป็นหลัก ทำให้ได้เห็นสภาพการเลี้ยงสัตว์ที่แท้จริงของเกษตรกรในชนบทที่ยากจน ข้อเท็จจริงเหล่านี้ควรจะได้มีการสำรวจอย่างจริงจังเพื่อเป็นข้อมูลในการวางแผนพัฒนาการเลี้ยงสัตว์ตามแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 5 ซึ่งเน้นการพัฒนาชนบทโดยเฉพาะในท้องที่ยากจนในภาคอีสาน

การสำรวจการเลี้ยงสัตว์ในชนบทนี้มีจุดประสงค์เพื่อต้องการทราบข้อมูลการเลี้ยงสัตว์ทั่วไป โดยเฉพาะสัตว์เศรษฐกิจ ทราบปัญหาและความต้องการของ

เกษตรกร ในอันที่จะนำมาเป็นแนวทางในการเรียนการสอนและการวิจัยในสถาบันการศึกษา และยังเป็นข้อมูลพื้นฐานในการวางแผนงานพัฒนาการเลี้ยงสัตว์ของประเทศได้อีกด้วย

การสำรวจนี้ได้ทำร่วมในโครงการสัตวแพทย์จุฬาอาสา ซึ่งออกปฏิบัติงานในจังหวัดสกลนครและนครพนม ระหว่างวันที่ 19 มีนาคม 2524 ถึง 9 เมษายน 2524

ท้องที่ที่ทำการสำรวจ

ท้องที่อำเภอ	จำนวนตำบล	จำนวนหมู่บ้าน	จำนวนเกษตรกร (ราย)
จังหวัดสกลนคร			
อ. วานรนิวาส	8	40	158
อ. สองดาว	7	20	17
อ. สว่างแดนดิน	3	10	47
อ. เมืองสกลนคร	4	20	32
กิ่ง อ. เต่างอย	2	10	19
รวม (5 อำเภอ)	24	100	273
จังหวัดนครพนม			
อ. ชาติพนม	8	28	41
อ. นาแก	9	30	82
อ. เรณูนคร	5	17	16
อ. มุกดาหาร	2	7	21
อ. ปลาปาก	3	9	5
กิ่ง อ. หวานใหญ่	3	3	4
รวม (6 อำเภอ)	30	94	169
รวมทั้งหมด (11 อำเภอ)	54	194	442

วิธีการสำรวจ

ออกแบบสอบถามให้นิสิตสัตวแพทย์และเจ้าหน้าที่ ร.พ.ช. ระดับท้องที่ที่เข้าร่วมการฝึกอบรม ทำการสัมภาษณ์เกษตรกรที่พาสัตว์มารับบริการฉีควัคซีนและรักษาระหว่างปฏิบัติงานโครงการสัตวแพทย์อาสา จากนั้นนำข้อมูลมาสรุปได้ดังต่อไปนี้

ข้อมูลอาชีพของเกษตรกร

98.5 % ของเกษตรกรที่สำรวจมีอาชีพหลักคือทำนา มีจำนวนเพียงเล็กน้อยเท่านั้นที่มีอาชีพหลักรับราชการ ครู และทำสวนทำไร่

สำหรับอาชีพรอง จากจำนวนเกษตรกร 409 รายที่ตอบ แยกได้เป็นหลายประเภท คือ

— ทำไร่ทำสวนปลูกยาสูบ	47.7 %
— ไม่มีอาชีพรอง	35.9 %
— เลี้ยงสัตว์	5.4 %
— รับจ้าง	3.9 %
— ค้าขาย	2.9 %
— ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน ครู รับราชการอื่น ๆ	2.0 %

นอกนั้นเป็นอาชีพอื่นชั่วคราว เช่น ทอผ้า เฝ้าถ่าน เป็นต้น

ข้อมูลการเลี้ยงกระบือ

จำนวนและประเภทของกระบือที่เลี้ยงในแต่ละครอบครัว

ในจำนวนเกษตรกร 409 ราย ที่ตอบคำถามนี้สามารถแยกประเภทตามจำนวนกระบือที่เลี้ยงไว้ในแต่ละครอบครัวได้ดังนี้

จำนวนกระป๋องที่เลี้ยงในแต่ละครอบครัว	จำนวนราย	เปอร์เซ็นต์
ครอบครัวละ 1 ตัว	58	14.2
ครอบครัวละ 2 ตัว	79	19.3
ครอบครัวละ 3 ตัว	82	20.1
ครอบครัวละ 4 ตัว	66	16.1
ครอบครัวละ 5 ตัว	45	11.0
ครอบครัวละเกิน 6 ตัวขึ้นไป	79	19.3
รวม	409	100 %

ชนิดของกระป๋องที่เลี้ยงส่วนมากเป็นกระป๋องดำ มีกระป๋องเผือกเพียงประมาณ 13 % เท่านั้น จำนวนกระป๋องตัวผู้และตัวเมียมีจำนวนไม่ต่างกันมากนัก และกระป๋องตัวผู้ที่ตอนแล้วมี 30 % ส่วนอีก 70 % ไม่ได้ตอน สำหรับเรื่องชนิดของพ่อ - แม่ของลูกกระป๋องเผือกที่เกิดมา จากการสอบถาม 87 ราย สรุปได้ดังนี้

ชนิดของพ่อ - แม่กระป๋องที่ให้ลูกเผือก	จำนวนรายที่ตอบ
แม่เผือก - พ่อเผือก	12
แม่เผือก - พ่อดำ	12
แม่เผือก - พ่อไม่ทราบ	20
แม่ดำ - พ่อเผือก	13
แม่ดำ - พ่อดำ	12
แม่ดำ - พ่อไม่ทราบ	18
รวม	87 ราย

ความเป็นเจ้าของและจุดประสงค์ในการเลี้ยงกระป๋อง

เกษตรกรจำนวน 98 % เป็นเจ้าของกระป๋องเอง นอกนั้นยืมมาหรือเช่ามา และส่วนใหญ่ 90 % เลี้ยงไว้ตลอดปี มีเพียง 10 % เท่านั้น ที่เลี้ยงเฉพาะฤดูทำนา ซึ่งอาจยืมมา เช่ามา หรือซื้อมา

สำหรับจุดประสงค์ในการเลี้ยงนั้น เกษตรกรเลี้ยงไว้เพื่อใช้งานเป็นสำคัญ และมีผลพลอยได้จากการขายลูก ขายเป็นเนื้อเพื่อเพิ่มรายได้ด้วย

สภาพการเลี้ยงและที่อยู่ของกระบือ

เกษตรกร 86 % เลี้ยงแบบปล่อยให้กินหญ้าในทุ่งหรือบนเขาในฤดูแล้ง อีก 14 % เลี้ยงไว้ในบ้านแล้วตัดหญ้ามาให้กิน ส่วนในฤดูฝน 55 % ปล่อยให้กินหญ้าในที่ที่ไม่ได้ปลูกข้าว อีก 45 % เลี้ยงโดยตัดหญ้ามาให้กิน

สำหรับที่อยู่ของกระบือ 89 % ทำคอกไว้ได้ถุนบ้าน

7 % มีคอกอยู่นอกตัวบ้าน

และ 4 % ปล่อยให้หรือปล่อยบนเขาตลอดทั้งกลางวันและกลางคืน

ข้อมูลการเลี้ยงโค

จำนวน พันธุ์โคและจุดประสงค์ในการเลี้ยง

ในจำนวนเกษตรกรที่สำรวจทั้งหมด 442 ราย มี 173 รายที่เลี้ยงโค ซึ่งในจำนวนนี้ 59 % เลี้ยงโคพื้นเมือง อีก 41 % เลี้ยงโคลูกผสมบราห์มันและพันธุ์ต่างประเทศอื่น ๆ ที่ทางเจ้าหน้าที่ กรป. กลางไปผสมเทียมให้ ความนิยมของเกษตรกรระหว่างพันธุ์พื้นเมืองกับพันธุ์บราห์มันมีจำนวนเกือบเท่ากัน คือ 59 ราย กับ 56 ราย ตามลำดับ ส่วนที่เหลือไม่ตอบคำถามนี้

สำหรับจำนวนโคที่เลี้ยงในแต่ละรายมีดังนี้

	จำนวนราย	เปอร์เซ็นต์
เลี้ยงรายละ 1 ตัว	7	4
เลี้ยงรายละ 2 ตัว	53	31
เลี้ยงรายละ 3 ตัว	21	12
เลี้ยงรายละ 4 ตัว	25	14
เลี้ยงรายละ 5 ตัว	19	11
เลี้ยงรายละ 6 ตัวขึ้นไป	48	28
รวม	173 ราย	100 %

สำหรับจุดประสงค์ในการเลี้ยงโค คือ
 48 % เลี้ยงไว้ใช้งานลากเกวียน 12 % เลี้ยงไว้ใช้งานไถนา 22 % เลี้ยงไว้
 ผสมพันธุ์และขายลูก และ 18 % เลี้ยงไว้ขายให้กับพ่อค้า

สภาพการเลี้ยงและที่อยู่ของโค

สภาพการเลี้ยงโคแยกตามฤดูได้ดังนี้

สภาพการเลี้ยง	ฤดูแล้ง	ฤดูฝน
เลี้ยงแบบปล่อยกินหญ้าในทุ่ง	83 %	40 %
เลี้ยงแบบตัดหญ้ามาให้กิน	15 %	45 %
นำไปเลี้ยงในป่าหรือบนเขา	2 %	15 %

สำหรับคอกที่อยู่ของโคนั้น 93 % ทำคอกไว้ใต้ถุนบ้าน 5 % มีคอกอยู่นอก
 ตัวบ้าน 2 % ปล่อยอยู่ในป่าหรือบนเขา

ข้อมูลการป้องกันโรคในกระบือ-โค

การถ่ายพยาธิในลูกกระบือ-ลูกโค

จากจำนวนเกษตรกร 342 รายที่ตอบคำถามนี้ 81 % ไม่เคยถ่ายพยาธิใน
 ลูกกระบือลูกโคเลย อีก 13 % ถ่ายพยาธิปีละ 1 ครั้ง และอีก 6 % ถ่ายพยาธิปีละ 2-3
 ครั้ง สำหรับยาที่ใช้ 24 % ใช้ยาพื้นบ้าน 47 % ซื้อจากร้านขายยา และ 29 % ซื้อ
 จากสัตวแพทย์หรือให้สัตวแพทย์มาถ่ายให้

การฉีดวัคซีนป้องกันโรคระบาดสัตว์

ในจำนวน 355 รายที่ตอบมี 31 % ที่ฉีดวัคซีนปีละ 2 ครั้ง 59 % ฉีดวัค
 ซินปีละ 1 ครั้ง 5 % ฉีดวัคซีน 2-3 ปีครั้ง และ 23 % ไม่เคยฉีดวัคซีนเลยและ
 เกษตรกรส่วนใหญ่ (97 %) นิยมการฉีดวัคซีนมาก

ปัญหาโรคระบาดในกระบือและโค

ในพื้นที่จังหวัดสกลนครและนครพนมโรคระบาดในกระบือและโคที่เกษตรกร
 พบบ่อยคือโรคปากเท้าเปื่อย (27 %) โรคคอบวม (11 %) โรคขาแข็ง (11 %)

โรคท้องอืด (10%) นอกนั้นเป็นโรคทางระบบย่อยอาหาร ระบบหายใจ โรคตา และโรคพยาธิ และที่ตอบว่าไม่มีปัญหาเรื่องโรคระบาดมีจำนวน 24% จากจำนวนผู้ที่ตอบคำถามนี้ทั้งหมด 418 ราย

การรักษากระบือและโคที่ป่วย

จากจำนวนเกษตรกร 410 รายที่ตอบ 57% เจ้าของรักษาเอง 11% ให้หมอเถื่อนรักษา และ 32% ไปตามสัตวแพทย์มารักษา

การกระทำกับกระบือและโคที่ตาย

เมื่อกระบือหรือโคตายลงไม่ว่าจะสาเหตุใดก็ตาม เกษตรกร 39% ซ้ำแหละขายหรือแจกในหมู่บ้านเดียวกัน 4% ซ้ำแหละไปขายในหมู่บ้านอื่น 57% นำไปฝังหรือเผา

ปัญหาใจผู้รัยลักขโมยกระบือและโค

28% บอกว่าไม่มีปัญหา อีก 55% บอกว่ามีน้อย และ 17% บอกว่ามีปัญหาลักขโมยกระบือโคมาก

สำหรับการป้องกันนั้น เกษตรกรส่วนมาก (68%) คอยระวังกันเอง ที่อาศัยกำนันผู้ใหญ่บ้านมีเพียง 21% และที่อาศัยตำรวจมี 11% เท่านั้น

ข้อมูลการเลี้ยงสุกร

สภาพการเลี้ยงและโรค

ในจำนวน 70 รายที่ตอบคำถามนี้ มี 56 รายที่เลี้ยงไว้จำนวนระหว่าง 1-5 ตัว นอกนั้นเลี้ยงมากกว่า 5 ตัว แต่ไม่มีเกิน 20 ตัว สภาพการเลี้ยงเป็นแบบขังคอกดินหรือมีไม้ปูบางส่วนบนคอกดิน อาหารที่ใช้เลี้ยงสุกรส่วนใหญ่เป็นรำละเอียด รำหยาบ ปลายข้าวและอาหารถุงสำเร็จรูปของบริษัทเอกชน

โรคในสุกรส่วนมากเป็นโรคอุจจาระร่วง อหิวาต์สุกร หอบไอ และโรคพยาธิ ซึ่งทำให้สุกรตายหรือเลี้ยงไม่โต

การป้องกันโรคในสุกร

ในจำนวน 66 รายที่ตอบเรื่องการถ่ายพยาธิในสุกรมี 19 ราย ที่ถ่ายพยาธิปีละ 2 ครั้ง 14 รายถ่ายพยาธิปีละครั้ง 7 รายถ่ายพยาธิ 2—3 ปีต่อครั้ง และ 26 รายไม่เคยถ่ายพยาธิเลย สำหรับยาที่ใช้ก็ซื้อจากร้านขายยา

ในเรื่องการฉีดวัคซีนป้องกันโรคอหิวาห์สุกร ส่วนใหญ่ไม่เคยฉีดเลย

ข้อมูลการเลี้ยงสัตว์ปีก

ประเภทของสัตว์ปีกและจำนวนที่เลี้ยง

เกษตรกรที่เลี้ยงสัตว์ปีกแยกเป็นประเภทของสัตว์ไว้ดังนี้

ไก่พันธุ์พื้นบ้าน	323 ราย
ไก่พันธุ์ต่างประเทศ (ไก่ฟาร์ม)	2 ราย
เป็ด	123 ราย
ไก่งวง	19 ราย

โดยเฉพาะไก่พื้นบ้านและเป็ดเมื่อแยกจำนวนที่เลี้ยงในแต่ละรายคิดเป็นเปอร์เซ็นต์ของจำนวนผู้เลี้ยงได้ดังนี้

	จำนวนผู้เลี้ยง	
	ไก่พื้นเมือง	เป็ด
เลี้ยงรายละ 1—10 ตัว	45 %	78 %
เลี้ยงรายละ 11—20 ตัว	26 %	14 %
เลี้ยงรายละ 21—30 ตัว	10 %	6 %
เลี้ยงรายละ 31—40 ตัว	2 %	—
เลี้ยงรายละ 41—50 ตัว	9 %	2 %
เลี้ยงรายละ 50 ตัวขึ้นไป	8 %	—

สภาพการเลี้ยงสัตว์ปีกโดยทั่วไป ส่วนมากเลี้ยงแบบปล่อยให้หากินเองในบริเวณบ้าน มีไม่ถึง 10 % ที่เลี้ยงแบบขังคอก และอาหารที่ใช้เลี้ยงเป็นข้าวเปลือก

ปลายข้าว รำหยาบ รำละเอียด เรียงตามลำดับจำนวนผู้ใช้มาก — น้อย นอกนั้น เป็นส่วนน้อยที่เลี้ยงด้วยข้าวสุกและอาหารถุงสำเร็จรูปและมีอีกบางรายที่ไม่เคยให้อาหารเลยปล่อยให้ไก่หากินเองโดยอิสระ

สำหรับจุดประสงค์ในการเลี้ยงส่วนมากเลี้ยงไว้ฆ่ากินเอง ที่เลี้ยงไว้ขายหรือเพื่อเอาไข่มีน้อยมากและราคาไก่ที่เกษตรกรขายได้อยู่ระหว่าง ก.ก. ละ 20 — 25 บาท

ปัญหาโรคไก่และการป้องกัน

ปัญหาโรคระบาดในไก่มีผู้ตอบ 377 รายซึ่งแยกตามชนิดของโรคได้ดังนี้
7% เป็นโรคห่าไก่ (นิวคาสเซิล) 11% เป็นโรคฝีดาษไก่ 8% เป็นโรค
ไข้หวัด 4% เป็นโรคหวัด และ 2% เป็นโรคบิด

นอกนั้นบอกไม่ทราบเป็นโรคอะไรแน่และมีเพียง 0.5% เท่านั้นที่บอกว่าไม่เคยมีโรคระบาดในไก่

สำหรับการถ่ายพยาธิในไก่กว่า 90% บอกไม่เคยถ่ายพยาธิเลย และการหยอดวัคซีนส่วนใหญ่ 78% ไม่เคยทำ 11% ทำปีละครั้ง และ 8% ทำปีละ 2 ครั้ง นอกนั้น 2 — 3 ปีทำครั้งหนึ่ง วัคซีนที่ใช้มีทั้งที่ซื้อมาจากสัตวแพทย์อำเภอและซื้อจากร้านขายยา และผลจากการทำวัคซีน 19 รายบอกหยอดวัคซีนแล้วไก่ไม่ตาย 24 รายบอกไก่ตายน้อยลง และ 16 รายบอกไม่ได้ผลไก่ตายหมด

สำหรับการปฏิบัติกับไก่ที่เป็นโรคตาย 61% จากจำนวนผู้ที่ตอบทั้งหมด 292 รายบอกนำไปฝังหรือเผา 25% บอกนำไปทิ้ง 12% บอกนำไปกิน และ 2% บอกนำไปขาย

ความต้องการทั่ว ๆ ไปของเกษตรกร

จากการสอบถามปัญหาและความต้องการของเกษตรกรในด้านต่าง ๆ ได้รับคำตอบดังนี้

— ด้านพันธุ์สัตว์	มีผู้ตอบ	255	ราย
— ด้านอาหารสัตว์	มีผู้ตอบ	167	ราย
— ด้านการบริการจากสัตวแพทย์	มีผู้ตอบ	248	ราย
— ด้านราคาขายสัตว์	มีผู้ตอบ	140	ราย

— ด้านความปลอดภัย มีผู้ตอบ 112 ราย
 — ด้านอื่น ๆ มีผู้ตอบ 25 ราย
 ซึ่งมีรายละเอียดในแต่ละด้านดังนี้

ด้านพันธุ์สัตว์ เกษตรกรในจังหวัดสกลนครและนครพนมที่ออกสำรวจนี้ มีความตื่นตัวเรื่องพันธุ์สัตว์มาก ซึ่งจะสังเกตได้จากจำนวนผู้ที่ตอบคำถาม และสิ่งที่เกษตรกรส่วนใหญ่ต้องการคือต้องการให้มีส่งเสริมพันธุ์สัตว์ที่มีตัวโตแข็งแรงเลี้ยงดูง่าย ต้องการพ่อพันธุ์พื้นเมืองที่ดีไว้ประจำหมู่บ้าน โดยเฉพาะพันธุ์กระบือและพันธุ์โค มีบางรายที่ต้องการผสมเทียม (22 ราย) ต้องการโคพันธุ์บราห์มัน (19 ราย) ต้องการกระบือนิโกร (5 ราย) และที่ต้องการพันธุ์สุกรพันธุ์ ไก่พันธุ์ เป็ดไข่ มีเพียง 8 รายเท่านั้น

ด้านอาหารสัตว์ ที่มีผู้ตอบปัญหาทางด้านนี้น้อยอาจเป็นเพราะว่าเกษตรกรมีความรู้ด้านอาหารสัตว์น้อย ส่วนใหญ่เลี้ยงกันตามธรรมชาติและไม่เคยคิดที่จะปรับปรุงด้านอาหารสัตว์ เคยเลี้ยงกันมาอย่างไรก็ทำกันไปอย่างนั้น แต่ก็มีเกษตรกรจำนวนไม่น้อยที่เริ่มมองเห็นปัญหาด้านอาหารสัตว์ โดยดูจากคำตอบที่ตอบมาคือส่วนใหญ่มีปัญหาเรื่องไม่มีหญ้าในฤดูแล้ง ต้องการแปลงหญ้าและน้ำ และต้องการอาหารเสริมบำรุงสำหรับโคกระบือ

ด้านการบริการจากสัตวแพทย์ เกษตรกรมีความต้องการสัตวแพทย์มาก เพื่อให้มาบริการฉีดวัคซีน บริการรักษาโรคและให้คำแนะนำต่าง ๆ เนื่องจากบริการยังไม่ทั่วถึงทุกหมู่บ้าน และมีเกษตรกรจำนวนไม่น้อยที่อยากให้สัตวแพทย์เข้าไปในหมู่บ้านบ่อย ๆ ทุกเดือน มีบางรายต้องการให้มีสัตวแพทย์ประจำหมู่บ้านเลย มีเพียง 34 รายเท่านั้นที่บอกว่ามีสัตวแพทย์มาบริการดีอยู่แล้ว

ด้านราคาขายสัตว์ เกษตรกรส่วนใหญ่ 55% บอกว่าไม่มีปัญหาด้านราคา เพราะราคาโคดีอยู่แล้ว อีก 28% บอกว่าอยากให้ราคาสูงขึ้นอีก นอกนั้นที่บอกว่าราคาท้องถิ่นถูก อยากให้มีการประกันราคา

ด้านความปลอดภัย ส่วนมากบอกไม่มีปัญหามากนักเพราะคอยช่วยระวัง ขโมยกันเอง แต่ก็อยากให้เจ้าหน้าที่เข้าไปดูแลในหมู่บ้านบ้างเป็นครั้งคราว

ด้านอื่น ๆ ความต้องการด้านอื่น ๆ ก็มีเช่นต้องการยาสัตว์และวัคซีน ต้องการฝักอบรม ต้องการกลุ่มเกษตรกรในหมู่บ้าน ต้องการให้มีการส่งเสริมทางวิชาการ ต้องการเจ้าหน้าที่ฝ่ายเกษตร เป็นต้น

การสื่อความรู้เรื่องการเลี้ยงสัตว์สมัยใหม่

จากการสอบถามเรื่องการเรียนรู้วิธีการเลี้ยงสัตว์สมัยใหม่ที่ถูกต้องตามหลักวิชาการจากเกษตรกรจำนวน 293 ราย ได้คำตอบดังนี้

- 34 % รู้จากเจ้าหน้าที่แนะนำ
- 22 % รู้จากคำบอกเล่า
- 16 % รู้จากวิทยุ โทรทัศน์ ภาพยนตร์
- 6 % รู้จากหนังสือพิมพ์และหนังสืออื่น ๆ
- 5 % รู้จากการไปดูมา
- 5 % รู้จากการไปฝักอบรม

ส่วนอีก 16 % ไม่มีความรู้เรื่องการเลี้ยงสัตว์สมัยใหม่และอยากให้ทางราชการเข้าไปแนะนำหรือเผยแพร่มากกว่านี้

สรุปข้อมูลและเสนอข้อคิดเห็น

จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่า เกษตรกรในท้องที่ 11 อำเภอของจังหวัดสกลนครและนครพนมที่ออกสำรวจครั้งนี้มีอาชีพหลักคือทำนา และมีการปลูกยาสูบเป็นอาชีพรอง ที่ไม่มีอาชีพรองมี 35.9 % ซึ่งในจำนวนนี้หน้าที่จะมีประเภทที่มีงานอื่น ๆ ทำบ้างเป็นครั้งคราวรวมอยู่ด้วย และในการทำนาก็ใช้แรงงานจากกระบือเป็นหลัก ซึ่งแต่ละครอบครัวจะเลี้ยงกระบือไว้จำนวน 2 - 3 ตัวเป็นส่วนใหญ่ และเกือบทุกรายเป็นเจ้าของกระบือเองเลี้ยงไว้ตลอดปีเสมือนเป็นสมาชิกหนึ่งของครอบครัว กระบือนอกจากจะเป็นแรงงานสำคัญในการประกอบอาชีพหลักของเกษตรกรแล้ว กระบือยังเปรียบเสมือนออมสินของเกษตรกรซึ่งเมื่อถึงคราวจำเป็นยังสามารถนำ

ไปเปลี่ยนเป็นเงินตรามาใช้ได้โดยมีราคาสูงขึ้นทุกปีและออมสินกระป๋องนี้ยังมีค่าเพิ่มขึ้นอีกจากลูกกระป๋องที่เกิดขึ้นมา

สัตว์อีกชนิดหนึ่งที่เกษตรกรส่วนใหญ่เลี้ยงไว้เกือบทุกครัวเรือนคือไก่พื้นบ้าน ซึ่งเป็นแหล่งอาหารโปรตีนที่เกษตรกรสามารถผลิตขึ้นเองได้โดยมีการลงทุนต่ำมาก แต่น่าเสียดายที่ไก่มักเป็นโรคห่าไก่ (นิวคาสเซิล) ตายเป็นส่วนมาก ประมาณ 72% ไม่เคยทำวัคซีนป้องกันเลย ทั้ง ๆ ที่กรมปศุสัตว์ผลิตวัคซีนขึ้นเองและจำหน่ายไปทั่วประเทศเทคนิคการทำวัคซีนให้กับไก่ก็ง่ายมาก

สำหรับการเลี้ยงโคนั้นทางหน่วยราชการเช่นกรมปศุสัตว์และ กรป. กลางได้ให้ความช่วยเหลือในเรื่องพันธุ์อยู่แล้ว แต่จากการสำรวจครั้งนี้เกษตรกรที่เลี้ยงโคมีเพียง 34% เท่านั้น ส่วนใหญ่จะเลี้ยงกระบือมากกว่า ซึ่งน่าที่ทางหน่วยราชการที่เกี่ยวข้องควรจะได้ให้ความสนใจกับการเลี้ยงกระบือให้มากขึ้น โดยเฉพาะในเรื่องอาหารเสริมโปรตีนและแร่ธาตุสำหรับกระบือและโคซึ่งเป็นสิ่งที่ทำได้ไม่ยากนัก เนื่องจากปัญหาอาหารสัตว์ โดยเฉพาะแปลงหญ้าตามธรรมชาติกำลังจะเป็นปัญหาสำคัญมากขึ้นทุกทีถึงในเขตท้องที่ที่ทำนาได้ปีละ 2 ครั้ง พื้นที่เลี้ยงสัตว์จะยิ่งลดน้อยลง

ในด้านการป้องกันโรคนั้นเกษตรกรส่วนใหญ่มีความเข้าใจดีและมองเห็นความสำคัญในการฉีดวัคซีนและการถ่ายพยาธิ แต่เจ้าหน้าที่ด้านนี้มีน้อยและการบริการไม่ทั่วถึง ในโคกระบือการฉีดวัคซีนต้องพึ่งสัตวแพทย์ไม่ได้รับอนุญาตให้ทำเอง แต่การถ่ายพยาธิทั้งในสัตว์ใหญ่เล็กและการทำวัคซีนในไก่ เกษตรกรสามารถทำเองได้ แต่ขาดคำแนะนำที่ถูกต้องและขาดเวชภัณฑ์ทั้ง ๆ ที่ราคาเวชภัณฑ์เหล่านี้ไม่แพงเกินไป เกษตรกรอยู่ในวิสัยที่หาซื้อเองได้

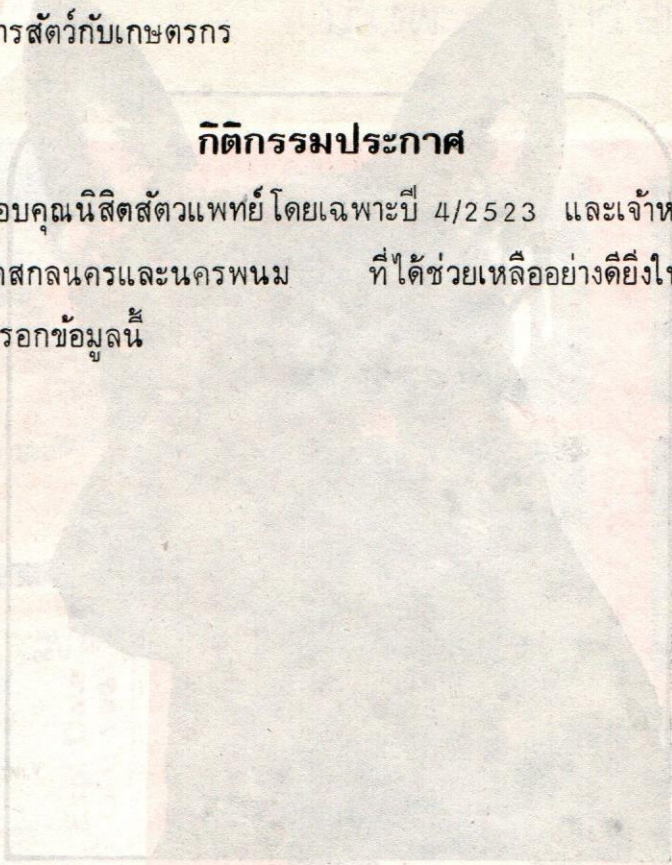
สำหรับในด้านราคาสัตว์นั้นเกษตรกรส่วนใหญ่พอใจกับราคาที่เป็นอยู่ โดยเฉพาะราคาโคกระบือและไก่พื้นบ้าน ส่วนด้านความปลอดภัยนั้น เกษตรกรระมัดระวังกันเองไม่มีปัญหามากนัก

ดังนั้นจึงเห็นได้ว่าในท้องที่ที่ทำการสำรวจเกี่ยวกับการเลี้ยงสัตว์ในจังหวัดสกลนครและนครพนมนี้ ซึ่งน่าที่จะมีสภาพใกล้เคียงกับในท้องที่จังหวัดอื่น ๆ ของ

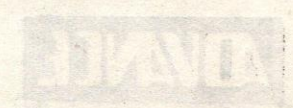
ภาคอีสาน การเลี้ยงสัตว์แม้ว่าจะไม่ใช่อาชีพหลัก แต่ก็เลี้ยงกันเกือบทุกครัวเรือน เพื่อใช้แรงงาน เพื่อเป็นอาหารและเพื่อเพิ่มรายได้ สิ่งที่น่าจะได้มีการวางแผนปรับปรุง คือการป้องกันโรค การปรับปรุงพันธุ์สัตว์ให้เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่นและการให้ความรู้ด้านอาหารสัตว์กับเกษตรกร

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณนิสิตสัตวแพทย์ โดยเฉพาะปี 4/2523 และเจ้าหน้าที่ ร.พ.ช.—
ท้องถิ่นที่จังหวัดสกลนครและนครพนม ที่ได้ช่วยเหลืออย่างยิ่งในการสัมภาษณ์
เกษตรกรและกรอกข้อมูลนี้

ศูนย์วิจัยและพัฒนาสัตวแพทย์
กรมส่งเสริมการเกษตร
และอื่นๆ

บริษัท แอ็ดวานซ์ฟาร์มา จำกัด

ผู้แทนจำหน่าย ผลิตภัณฑ์สำหรับ สุนัข-แมว

- วัคซีนป้องกันโรค พิษสุนัขบ้า
- วัคซีนป้องกันโรค ไข้หัดสุนัข
- ยาปฏิชีวนะ
- ยาบำรุง
- ยาถ่ายพยาธิ ฯลฯ

สอบถามรายละเอียดได้ที่.....

ADVANCE

อาคารทวิซัน 8, 61 ถนนเกษมราษฎร์ คลองเตย เขตพระโขนง
กรุงเทพฯ โทร. 286-3181 (6 สาย) โทรเลขย่อ. "แอ็ดฟาร์มากรุงเทพฯ"

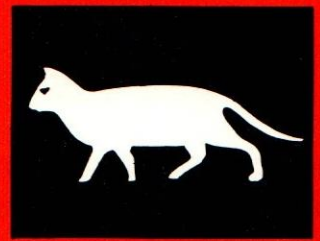
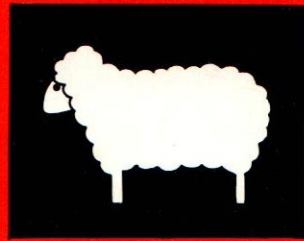
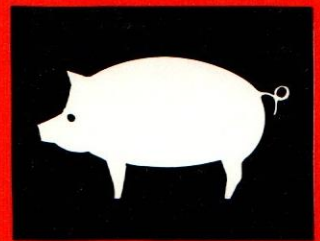
ไบโอซอล BIOSOL®

ชนิด
ฉีด!

รักษาโรคติดเชื้อแบคทีเรียทั้งชนิด
เรื้อรังและเฉียบพลัน

รักษาโรคซ้ขาว, ท้องเสียในสุกร

โรคปอดบวม, หลอดลมอักเสบและ
โรคทางระบบหายใจ ใน วัว, ควาย
ม้า, แพะ, แกะ, สุกร, สุนัขและแมว

วิธีใช้

ในวัว ควาย ม้า แพะ แกะ สุกร สุนัข แมว ใช้ 2-5 ม.ก. ต่อน้ำหนัก 1 ก.ก. หรือ 1 ซี.ซี. ต่อน้ำหนักตัว 10-20 ก.ก.
โดยการฉีดเข้ากล้ามเนื้อ หรือเข้าเส้นเลือดวันละ 2 ครั้ง เข้า-เย็น ติดต่อกัน 3 วัน

ในรายที่ป่วยหนัก

ใช้ 10 ม.ก. ต่อ น.น.ตัว 1 ก.ก.

หรือ 1 ซี.ซี. ต่อ น.น.ตัว 5 ก.ก.

ใน เป็ด ไก่ ห่าน

ใช้ 10 ม.ก. ต่อ น.น.ตัว 1 ก.ก.

หรือ 0.5 ซี.ซี. ต่อ น.น.ตัว 4-5 ก.ก. ฉีดเข้ากล้ามเนื้อวันละครั้ง 2-3 วัน

ของ
บริษัท อพยอห์น จำกัด สหรัฐอเมริกา

ผู้แทนจำหน่าย

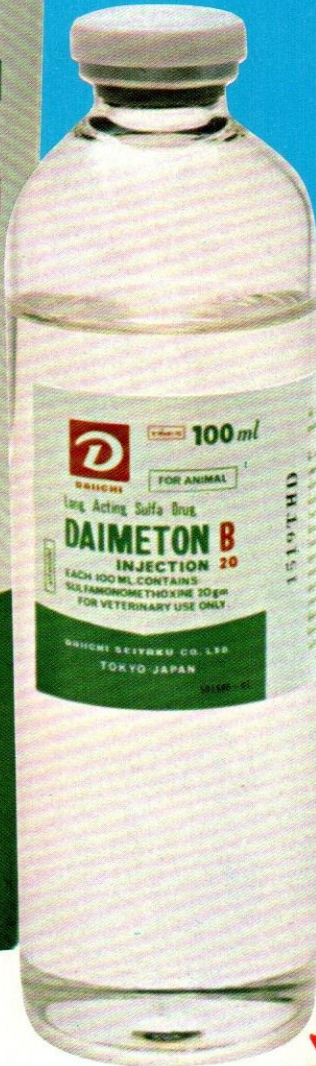
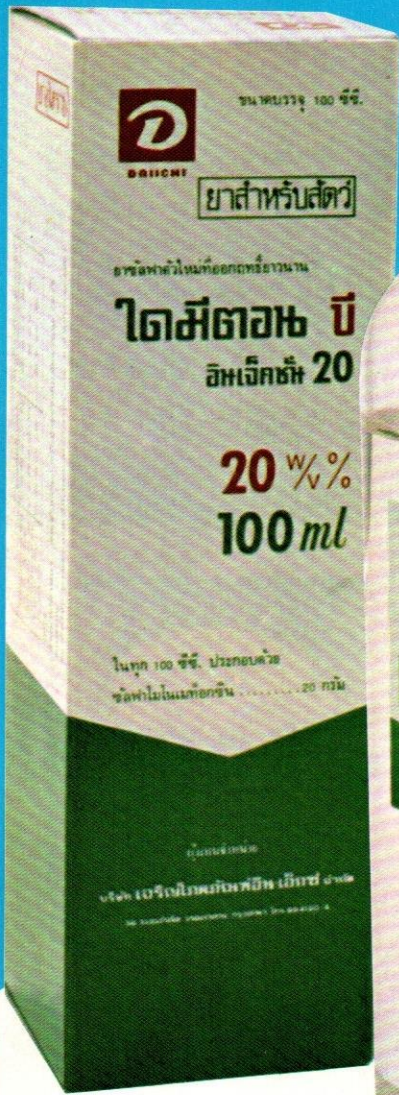
บริษัท กรุงเทพ เวท ดรัก จำกัด

36 ซอยเย็นจิต ถนนจันทร์ กรุงเทพฯ โทร. 2114661, 2114671, 211

DAIMETON B INJECTION

โดมิตอน บี

ยาฆ่าพยาธิใหม่ที่ออกฤทธิ์ยาวนานกว่า
ใน 1 ซี.ซี. มีตัวยาฆ่าพยาธิโมโนเมธอซิลีน 200มก.

- รักษาโรคติดเชื้อจุลินทรีย์ที่เป็นสาเหตุของโรคหวัด ไอ, หอบ, ปอดบวม, บาดทะยัก โรคช้ำขาว และโรคอวัยวะ อักเสบต่างๆ
- รักษาโรคติดเชื้อทางระบบ ปัสสาวะ, โรคไตในสุนัข แมว.

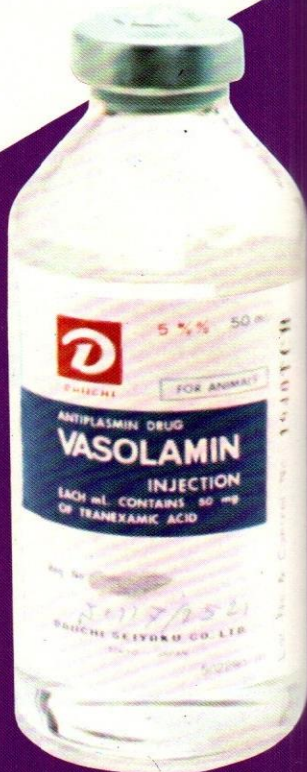
- ลดอาการอักเสบเนื่องจากการแพ้หรือ ติดเชื้อ, ใช้ห้ามเลือดในกรณีผ่าตัด
- ใช้ร่วมกับ โดมิตอน บี 20 บี 10 เพื่อรักษา โรคหื้องร่วงและอื่นๆ

ตัวยา
ใช้ฉีด!
ร่วมกัน

VASOLAMIN

วาโซลามิน

1 ซี.ซี. ประกอบด้วยตัวยา 50 ม.ก.
ของกรดทรานีซามิค

ผลิตภัณฑ์ของ

บริษัท ไดอิชิ เซยาคุ จำกัด ประเทศญี่ปุ่น

ผู้แทนจำหน่าย

บริษัท กรุงเทพ เวท ดริค จำกัด

36 ซอยเป็นมิตร ถนนแจ้งวัฒนะ แขวงทุ่งพญาไท โทร. 2114661 2114671